

Anișoara Ștefănuță

ani_steg@yahoo.com

Jurnal Tiheró, Grecia, august 2016

Sâmbătă, 6.08.2016

Pornim la drum de la Ploiești spre Grecia dimineață, devreme, la ora 5.30. Drumul se anunță a fi destul de lung, dar nu atât de lung precum cel pe care îl urmam de obicei pe ruta Giurgiu-Sofia-Promahonas. Traversăm Bulgaria, urmând ruta central-estică, Veliko Tŕrnovo, Nova Zagora, cu destinația Provatónas, în apropierea graniței cu Turcia. Rămân surprinsă de percepția de pustiu și părăsit pe care ți-o oferă satele bulgărești. Multe dintre ele par a fi nelocuite. Casele au o arhitectură sobră, lăsând adeseori la vedere materia primă din care sunt construite. Câteva dintre ele se află într-o stare avansată de degradare. Îmi lipsesc parcă traforurile sau florăriile caselor din România, forfota matinală a oamenilor din localitățile pe care le traversaserăm mai devreme pe DN1, bisericile care par a fi oaze de verdeață și flori, zugrăvite predominant în alb, care te ajută să înțelegi apartenența religioasă a locuitorilor. În localitățile din Bulgaria nu îmi amintesc să fi văzut o astfel de biserică. Dintre orașele mai mari se remarcă Veliko Tŕrnovo, cu un aer distinct de stațiune turistică. Drumul anost surprinde totuși la un moment dat prin câteva peisaje pitorești în preajma lacurilor Jrebcevo, cum indică harta. Așteptăm cu nerăbdare să ajungem în Grecia. Afară este foarte cald. La fel și în autoturismul cu care ne deplasăm. Nu folosim sistemul de aer condiționat decât atunci când simțim că temperatura depășește limitele suportabilității. La un moment dat îi propun lui Sebastian să facem o mică oprire într-un sat, în apropiere de Madreț, la umbra generoasă a unui arbore. În momentul opririi, Sebastian observă faptul că motorul mașinii se turează în mod nefiresc, fapt care îl îngrijorează. Încearcă să remedieze problema, fără o aparentă rezolvare însă. Dincolo de faptul în sine îl sperie și gândul că ne aflăm într-un sat fără atelier de *service*, iar necunoașterea limbii localnicilor pare a fi în această situație un handicap major. Cu speranța că vom ajunge cu bine în Grecia, pornim la drum. Spre deosebire de atmosfera din alte localități prin care am trecut, satul

acesta pare a fi puțin mai animat. După parcurgerea fără probleme a câtorva zeci de kilometri, Sebastian observă că lucrurile par a fi intrat în normal.

Curând Évros-ul începe să ne însoțească. Sebastian observă dincolo de granița naturală cu Turcia minaretul unei moschei. Intraserăm în *Ellada*. Satele grecești par a fi mult mai familiare, deși ajungem în această zonă pentru prima dată. După mai bine de 100 de km de la granița cu Bulgaria ajungem în localitatea Provatónas, unde vom locui în următoarele cinci-șase zile. La recomandarea lui Stéfanos Milțalkákis, din Kavála, un bun prieten de-al nostru, ne îndreptăm spre centrul localității și după ce parcăm, mergem la *kafetéria* lui Mihalis Milțalkákis, unchiul lui Stéfanos. Este aproximativ ora 14.30. Căldura pare a fi copleșitoare. La *kafetérie* ne întâmpină un nepot al proprietarului, de la care Sebastian obține câteva informații. Eram în căutarea unui loc pentru cazare. Ne recomandă să luăm legătura cu administratorul unui hotel din apropiere, dar spunându-i că am dori ceva mai ieftin, fără prea mari pretenții, ne recomandă să luăm legătura cu vânzătoarea de la magazinul de peste drum. Aici întâlnim o tânără care nu ne poate oferi alte soluții decât cea de la hotelul învecinat. Ne spune, de asemenea, că localnicii care au posibilitate de cazare închiriază pentru o perioadă mai mare de timp (câteva luni) nu doar pentru câteva zile. Fără a avea o altă variantă, ne îndreptăm spre hotel. Aici, liniște. Ne apropiem de intrare, și, cum nu se arată nimeni la terasa din fața hotelului, ne hotărâm să încercăm mai târziu.

Decidem să intrăm la o *kafetérie* din centru, dotată cu o terasă generoasă și umbrită. Verdeța din jurul terasei ne dă încredere că măcar pentru un timp vom scăpa de caniculă. În interior sunt doi clienți, fiecare așezat la câte o masă. Unul dintre aceștia ne-a observat, îl salutăm și Sebastian îl întreabă dacă ne va servi cineva la masă pe terasă sau trebuie să intrăm înăuntru să comandăm. Ne spune că putem să luăm loc și o anunță pe doamna care servește. Hotărâm să ne așezăm mai aproape de el și de doamna care servește, în speranța că vom mai obține câteva recomandări în legătură cu posibilitatea găsirii unei cazări. Ne răcorim, eu cu un *nesstea* și Sebastian cu o coca-cola. Începem să ne revenim puțin câte puțin. Sebastian o întreabă pe doamna care ne-a servit dacă știe pe cineva care ne poate oferi cazare. Doamna îi întreabă și pe ceilalți clienți, între timp mai venise încă un bătrânel. Obținem două recomandări, ceea ce ne face să fim puțin mai optimiști. După ce ne terminăm băuturile răcoritoare, ne îndreptăm spre unul dintre locurile recomandate. Găsim un domn mai în vârstă care se odihnea topit de căldură pe terasa din fața casei, în apropierea unui pat improvizat pe care se întindea din când în când. Patul era acoperit cu un covoraș de coade după cum îl denumim noi în România. Comunicarea cu dumnealui este puțin cam anevoioasă, pentru că bătrânelul nu aude prea bine, iar memoria părea că este puțin cam afectată. Înțelegem că trebuie să vorbim cu soția dumnealui, care se odihnea

momentan. Ne invită să luăm loc la masa de pe terasă. Sebastian îi spune care este scopul venirii noastre în localitate. Aflăm că a fost plecat pentru o bună perioadă de timp în Germania și așa a reușit să construiască casa în care locuiește. Ne întreabă dacă vorbim limba germană. Îi răspundem că nu. Întrucât soția sa nu se trezise, plecăm, promițându-i că vom reveni. Ne îndreptăm spre *kafetéria* din centru. Spre deosebire de alte localități ale *Elladei* în care am mai fost, aici pare a nu fi nimeni interesat de noi. Mă grăbesc chiar să trag concluzia că sunt destul de indiferenți și că nu ne va fi prea ușor să ne desfășurăm cercetarea. Întrucât foamea își spunea cuvântul, intrăm într-o tavernă. Sebastian era dornic să mănânce un *mezé*. Ne întâmpină un miros ademenitor de grătar. Ne așezăm la una dintre mesele de pe terasă, deși așa fi intrat în tavernă să văd care ar fi oferta, însă, necunoscând uzanțele, rămân la masă. În scurt timp apare un bărbat care ne întreabă politicos cu ce ar putea să ne servească. Sebastian îi spune că ar dori un *mezé* și un țipuro. Băiatul pare ușor derutat, dar după ce îi dă Sebastian câteva detalii, se arată a fi lămurit. Eu comand pui la grătar. Întreb dacă au și cartofi prăjiți, dar mă asigură că porția de pui include și cartofi. În scurt timp ne aduce pâinea puțin prăjită și două farfuriuțe mici, întinse. Lui Sebastian îi aduce un castron mare cu salată (roșii, ceapă, ulei de măsline) și o felie de brânză stropită cu ulei de măsline și oregano, alături de țipuro. Înțelegem, cam dezamăgiți, că acesta este *mezé*-ul mult așteptat. Deși de obicei nu mănâncă ceapă crudă, Sebastian începe să guste din salată. Ne gândim că poate în această zonă nu se obișnuiește să se prepare tradiționalul (considerat de noi până atunci) *mezé*. Eu însă mai aștept. Înăuntru sfârâia pe grătar o bucată destul de mare de carne de pui. Mă întreb dacă acea bucată imensă de carne e pentru mine. Cum între timp mai intrase un client, mă gândesc totuși că puiul poate fi al aceluia domn, sau urmează să îl împărțim. După un timp, băiatul care a luat comanda aduce la masa noastră porția de pui și cartofi prăjiți. Era imensă! Îi transfer lui Sebastian cartofii, pentru a mai compensa puțin *mezé*-ul. Deși până acum în *Ellada* nu am mâncat mâncare care să nu fie gustoasă, puiul pe care îl aveam în farfurie nu era prea grozav. Mă consolez cu ideea că măcar nu avea atâtea adaosuri nocive ca în România. După ce am terminat de mâncat, mai bine de jumătate de pui luând-o la pachet, ne îndreptăm spre bătrânul la care am mai fost.

Mergând pe trotuar observ o barză construită din bare de fier forjat, înaltă de aproximativ 1,5 m, care ține în cioc un vas din metal în care trecătorii pot lăsa gunoiul. Ne amuzăm și găsim a fi năstrușnică ideea. În România „barza aduce copiii în cioc”. Aici ține gunoiul. Să aibă barza un statut ingrat aici? Pe stâlpii care susțin firele de curent electric am observat numeroase cuiburi de barză. Spre deosebire de cele din România care sunt construite din ramuri, acestea erau făcute predominant din paie sau fragmente subțiri de vegetație. Ajungem la destinație. La masa de pe

terasa din fața casei erau domnul în vârstă, soția lui care venise între timp și un alt bărbat mai tânăr. Îi salutăm și ne invită să luăm loc la masă. Urmează o conversație în care Sebastian le spune care este motivul pentru care am venit. Îi mai întreabă câte ceva despre trecutul oamenilor din localitate, o întreabă pe doamna Eleni dacă au pentru închiriere o cameră cu baie pentru următoarele 5-6 zile. Doamna ne spune că ar avea, dar nu știe exact cât anume ar pretinde pentru aceasta. Le propunem să se mai gândească, apoi ne hotărâm să mergem la o rudă de-a lui Stéfanos din Kavála, de care întrebam mai devreme la cafeneaua sa. Un localnic se oferă să ne conducă acasă la Mihalis. Acasă ne întâmpină o doamnă foarte cumsecade, prietenoasă, care ne invită în casă să vorbim la răcoare.

Descoperim o casă frumoasă, curată, elegantă, bine întreținută. Luăm loc pe canapele, în jurul unei mese pătrate pe care se află un mileu de artizanat. În curând doamna Mariánthi sosește însoțită de soțul dumneaei, Mihalis. Facem cunoștință. Sebastian îi spune că suntem prieteni cu nepotul său Stéfanos, de la Kavála. Între timp doamna Mariánthi ne servește cu *pita* (plăcintă cu brânză), apă rece și cafea grecească. După ce le spunem că suntem în căutarea unei locuințe, sună câteva cunoștințe pentru a vedea cine ne poate ajuta. Întrucât în apropiere era o casă nelocuită (din rândul celor construite pentru militarii de frontieră, care între timp au obținut permisiunea de a locui în orașe mai mari și mai îndepărtate) aflăm că nu se poate locui acolo deoarece fusese întrerupt curentul electric pentru a nu mai plăti impozitul.

Aflăm și câteva detalii despre familia lor, vorbim și despre copii, nepoți, privim fotografiile. Între timp, domnul Mihalis merge în localitatea învecinată, Tiheró, și ia legătura cu proprietarul unei pensiuni – motel. Ne conduce și pe noi acolo, și ne înțelegem cu proprietarul pentru suma de 20 euro pe noapte. Camera este tip garsonieră, cu baie și *kuzináki* (bucătărioară). Ne familiarizăm cu locul și ne despărțim de Mihalis mulțumindu-i pentru ajutor. Ne invită să facem o plimbare cu mașina lui prin localitatea în care ne aflăm. Îi mulțumim și apoi ne continuăm plimbarea pe jos.

Tiheró este un târg cochet, cu un centru animat, cu multe *kafetérii*, magazine și taverne. La mese sunt oameni de toate vârstele, predominant bărbați. Pentru prima dată în această deplasare observ că bărbații mai în vârstă au *kobolöi* (un șirag de mărgele pe care le țin în mână). Oboseala își spune cuvântul și ne retragem *sto domátio* (la cameră, la cazare) pentru a ne odihni. Deși este prea devreme pentru concluzii, mă întreb dacă cercetarea va avea succes. Spre deosebire de alte deplasări în *Ellada*, ritmul cu care interacționăm cu oamenii este mai puțin intens. Dar este doar prima zi și obiectivul principal – acela de a ne fi cazat – a fost atins. (Obs. La terasă nu ne-a cinstit nimeni.)

Duminică, 7.08.2016

Ne îndreptăm spre Provatónas. Mergem la biserică. Biserica este construită în stil bizantin, foarte frumoasă și îngrijită. Deși este încă devreme, ora nouă, slujba de duminică este aproape de final. În biserică sunt patruzeci-cincizeci de persoane, predominant femei, aproximativ zece bărbați și câțiva copii. Toată lumea stă pe scaune. Bărbații stau în stranele de pe partea dreaptă a naosului. Toate femeile poartă rochii sau fuste și capul neacoperit. La final preotul anunță care mai sunt slujbele din timpul săptămânii și la ce oră vor începe. După ce oamenii se retrag din biserică ne îndreptăm spre altar pentru a vorbi cu preotul. Cum comunitatea este destul de mică, preotul a intuit că suntem străini și ne-a întâmpinat binevoitor. După ce Sebastian i-a comunicat care este scopul venirii noastre aici, am întrebat dacă pot să fac câteva fotografii. Părintele ne-a răspuns că de regulă nu se fac fotografii pentru a nu apărea pe *site*-uri, și că pot face dacă sunt doar pentru noi. După o scurtă explicație a lui Sebastian primim acordul său. Ne invită să luăm anafură. Din gestul meu de reținere a înțeles că am mâncat de dimineață și nu mai putem lua acum. Un enoriaș merge în altar și ne aduce șervețele pentru a lua anafura acasă. Ne oprim apoi în centrul bisericii pentru a face câteva fotografii. O doamnă ne salută, o salutăm și noi și ne întreabă de unde suntem. Ne urează apoi toate cele bune și se desparte zâmbitoare de noi.

De la biserică ne îndreptăm spre *kafetérie* după cum ne-a recomandat și părintele, pentru a vorbi cu oamenii din sat. Mergem la *kafetéria* lui Mihalis și a lui Mariánthi, situată chiar în centrul localității. Intrăm, salutăm și ne invită binevoitori să luăm loc la o masă. Ne servesc cu cafea, apă și biscuiți. În *kafetérie* erau deja la o masă așezate mai multe doamne care fuseseră la biserică. Erau la cafea. Povesteau și atmosfera era destul de animată. După ce au fost servite li s-a alăturat și doamna Mariánthi, pentru a bea un suc împreună. Am observat că cel care face cafea era domnul Mihalis, și folosește câte un ibric mic, delicat, cu aspect oriental, pentru fiecare cafea. (Voi întreba de ce procedează așa.)

Îl întreb dacă pot să îl fotografiez în timp ce face cafea. Desigur, îmi spune. Este un moment potrivit pentru a face câteva fotografii și doamnelor care erau la masa din centrul cafenelei. Le cer permisiunea și se arată bucuroase. Le fac fotografii și le mulțumesc. Afară, pe terasă mai erau câțiva domni la cafea. Mihalis, proprietarul cafenelei, este ajutat de un nepot al său venit din Tesalonic. Acesta servește cafeaua la mese. Între timp, Mihalis l-a sunat pe un prieten al său pentru a veni să vorbească cu noi. Acesta ne aduce câteva albume foarte interesante despre traci. Între timp ni se alătură și Triandáfilos, un alt domn, a cărui soție se află alături de

celelalte doamne la masa din centrul cafenelei. Facem cunoștință și ne spune că au fost și ei în România și le-a plăcut foarte mult. Triandáfilos a mers cu familia lui când el avea cinci luni și a locuit la Craiova până la vârsta de șase ani, prin anii 1946-1950. Petros a fost în excursie în România și a fost încântat de vinul *Murfatlar* și de capitala țării, București.

Deși era foarte interesant ceea ce ne spuneau, nu puteam folosi reportofonul. Era încă prea devreme. Ne cunoșteam de prea puțin timp. După câteva minute Sebastian îi întreabă dacă putem să înregistrăm. Între timp eu am deschis reportofonul și l-am așezat pe masă. Unul dintre albumele aduse de Petros conține multe imagini cu valoroase piese de port popular și alte piese de muzeu. Sunt încântată. Cunoaștem structura portului popular din zonă, iar pe la începutul albumului observ o imagine care ilustra un grup de femei îmbrăcate în costume care se asemănau în mare măsură cu cele pe care le-am văzut la Izvoarele, în județul Tulcea, la populația elenă din acea localitate, despre care știam că vin din zona Tesalonicului. Triandáfilos îmi spune că sunt pomaci (o populație despre care nu am mai auzit încă, care locuiește în zona Komotini-ului și Bulgariei). La un moment dat, soția lui Triandáfilos se apropie de masa noastră și ne spune că putem să venim la întâlnirea membrilor *silloghos*-ului (asociației) din localitate (marți la ora 10.00). La plecare, Triandáfilos vorbește cu domnul Mihalis, pentru a ne plăti (cinsti) cafelele, însă Mihalis și doamna Mariánthi îi spun că nu trebuie să plătească pentru că le suntem *fili* (prieteni). Este prima tentativă de a ne cinsti cineva la o tavernă în această cercetare. Ne pregătim de plecare și doamna Mariánthi ne invită la masă, la ora 13.00. Până atunci pornim să facem o plimbare prin sat. Pe parcurs facem fotografiile, iar Sebastian remarcă faptul că formula aceasta de cercetători-pereche (eventual soț și soție) care cunosc într-o oarecare măsură limba, și se completează unul folosind și mânuind aparatura din dotare în timp ce celălalt se concentrează asupra discuției, pare a fi o formulă aproape ideală de cercetare. Se bucură de faptul că mai înțeleg și eu câte ceva din ceea ce se discută și nu trebuie să mai piardă timp pentru a a-mi traduce.

Începe să fie foarte cald. Pe cer niciun norișor. Bine măcar că mai adie puțin vântul. De altfel, vântul este o prezență permanentă aici. Îmi amintesc de acest curent de aer pe care îl simțeam și pe valea Axiós-ului, în prefectura Kilkís, în cadrul deplasărilor anterioare. În jur, liniște. Toată lumea se retrage deja în casă. Doar la un moment dat auzim pe cineva vorbind cu un ton mai ridicat, aproape zbierând. Ne îndepărtăm de sat, trecem și de o capelă cu hramul Sfântului Gheorghe, din reprezentarea căreia lipsește varianta ecvestră (calul). Simțim un miros de *ghlikániso* (anason), care dă de obicei parfumul băuturii numite țipuro. Sebastian este de părere că poate fi o plantație în apropiere. În depărtare se vede cimitirul. Hotărâm să ajungem

acolo, la chiparoși. Orientate cu fața spre intrare, aliniate, stau mormintele mai noi. Sunt placate cu marmură, așa cum am văzut mai peste tot în *Ellada*. Ici colo mai poți vedea câte un chiparos la căpătâiul unui mormânt. Chiparoșii pot fi întâlniți și în jurul bisericilor. Mormintele mai vechi sunt mai modeste și au doar o cruce din piatră la căpătâi.

Mai peste tot mormintele au o firidă închisă în care sunt așezate fotografiile din timpul vieții celor care odihnesc acolo. Majoritatea sunt surprinși în ipostaze vesele, zâmbitoare. Lucru mai puțin obișnuit în România. De asemenea, pe morminte poți vedea tot felul de mici obiecte drăgălașe care au aparținut sau au fost aduse pentru defunct. Aceasta se poate observa mai ales pe mormintele celor mai tineri. Spre deosebire de alte localități pe unde am mai fost cu alt prilej, aici nu am observat foarte multe candelă aprinse, sau chiar mai de loc. Să fie o explicație depărtarea cimitirului de sat? Sau căldura toridă? Sau nu se obișnuiește astfel? Părăsim cimitirul și ne îndreptăm spre sat. Ne oprim la o *kafenio* pentru a ne odihni și răcori puțin. Trecem pe lângă casa la care, la venire, se auzea cineva țipând. Acum stăteau pe o băncuță liniștite două doamne mai în vârstă. Le salut și le întreb ce fac. Una dintre doamne se apropie de gard și începe să vorbească cu noi. Ne întreabă dacă suntem căsătoriți. Îi răspundem afirmativ și ne urează cele bune. În timp ce vorbeam, o pisicuță care se odihnea și ea sub terasa casei, se apropie de stăpână alintându-se precum obișnuiesc copiii mici în prezența unor persoane străine. Se apropie puțin de noi, întind mâna spre ea, dar se retrage alintându-se din nou la picioarele stăpânei. Ne apropiem de *kafenio*. Doamna care servește ne întreabă dacă am găsit cazare. Îi spunem că am găsit la Tiheró și îi mulțumim pentru sugestiile făcute. Ne îndreptăm spre Mihalis și Mariánthi Milțakákis, care ne invitaseră mai devreme la masă. Sunăm la soneria de la intrarea în casă, ne deschide domnul Mihalis și intrăm. În interior răcoare, semn că aerul condiționat își făcea datoria. Suntem invitați, dacă dorim, să ne spălăm pe mâini, suntem întrebați ce am mai făcut de când nu ne-am văzut, și ne așezăm la masă în bucătărie. Bucătăria este cochetă, aranjată cu bun gust. Deși nu m-am impresionat vreodată florile artificiale, aici sunt aranjate într-un mod plăcut. De fapt, parcă fiecare detaliu era la locul său așezat, aducând plusvaloare întregului. Suntem serviți cu musaca de vinete, *tzatziki*, salată de roșii, ardei și ceapă, brânză stropită cu ulei de măsline și oregano, apă, suc, bere. Pe unul dintre posturile TV se difuzau știrile. După un timp, gazda schimbă postul și privim din când în când o emisiune cu dans și muzică tradițională, *To aláti tis ghis* (*Sarea pământului*). Le spunem că urmărim și noi cu plăcere pe internet această serie de emisiuni. Dintr-una într-alta, aflăm că înainte de a se declanșa problemele actuale din Turcia mergeau și ei destul de des acolo, la cumpărături. Acum însă starea de nesiguranță a crescut și nu mai merg acolo. După un timp ne retragem mulțumindu-le pentru masă și pentru *parée* (companie). Pentru

că în camera alăturată văzuserăm un buzuki, întrebăm dacă mai cântă cineva la el. Mihalis ne spune că el cântă și ne promite că ne va cânta zilele următoare. La ieșire, pe hol, observ două tablouri, de fapt două rame care încadrează câte o pânză brodată. Gazda îmi spune că sunt vechi, că au fost făcute de mama sa. Rămân impresionată de ingeniozitatea doamnei Mariánthi și de preocuparea dumneaei de a păstra și pune în valoare o amintire de la mama sa. Ne despărțim mulțumindu-le încă o dată.

Cum la ora aceasta, aproximativ 14.00, grecii se odihnesc, ne retragem și noi.

Pe la ora 17.00 ieșim în centrul orașului Tiheró. Sebastian se oprește la o tavernă pentru a întreba dacă se servește aici *mezé* cu țipuro. Interlocutorul său îi spune că nu obișnuiesc. Așadar nelipsitul *mezé* din prefectura Kilkis lipsește aici cu desăvârșire. Ne consolăm cu gândul că ne vom lua revanșa la Asiménia din Plaghiá, Kilkis, peste câteva zile. La terasele din centru era o populație cosmopolită, fapt care ne-a determinat să optăm pentru terasa situată în vecinătatea locului de cazare, unde văzuserăm câțiva *papúdes* (bunici). Ne apropiem, îi salutăm și ne îndreptăm spre o masă (singura liberă de altfel) amplasată mai spre margine. Am simțit curiozitatea celor prezenți, motiv pentru care am întrebat *ti kánete* („ce faceți?”). Era și o modalitate prin care să începem să interacționăm. În acel moment, s-au întors spre noi, ne-au răspuns și apoi ne-au întrebat câte ceva despre noi. Comandăm o cafea și o apă rece. Sebastian le spune care este scopul prezenței noastre acolo. Dacă în prima zi aparent nu era nimeni interesat de prezența noastră în Provatónas (la *kafenío*) iată că acum toți păreau a fi foarte interesați de noi. Mai povestim și aflăm că locuitorii se mai ocupau și cu pescuitul, râul Évros fiind foarte aproape. Îi întreb despre uneltele de pescuit și aflăm că folosesc ceea ce în România numim vintire (*daulia* aici) și prostovol. Unul dintre bătrâni se arată dispus să ne însoțească până la el acasă pentru a ne arăta câteva unelte. Pornim cu bucurie. Înainte de a ne ridica de la masă ne pregătim să plătim consumația iar altul dintre bătrâni ne spune că a plătit el deja. Îi mulțumim. Fuseserăm cinstiți. Ajunși la casa pescarului am bucuria să constat că uneltele se aseamănă cu cele din România, de pe malul Prutului și al Dunării. Le fotografiem, ne arată și o plasă asemănătoare cu o setcă (avă) mai mică. Apoi ne conduce pentru a ne arăta o barcă din lemn care funcționa acum cu un motor atașat. Revenim la terasă și îi întrebăm ce specii de pești pescuiesc în Évros.

Le cer permisiunea de a le face o fotografie și primesc cu bucurie. Observ că mai toți dintre cei prezenți au în mâini *koboloi*. Aflăm că miercurea se face târg (*pazári*). La terasă erau numai bărbați. O parte dintre cei care erau înăuntru jucau cărți, după care mai toți au ieșit afară pe terasă. Remarc undeva în apropiere, în fața unei case, un grup de doamne care stau de vorbă. La ora asta nu am văzut femei la terasă. Terasa pare a fi la această oră dedicată în exclusivitate

bărbaților. Plecăm să mai facem o plimbare prin sat, mulțumindu-le. Peste tot sunt foarte multe cuiburi de barză. Am asistat chiar la un dans pe care noi l-am caracterizat ca fiind nupțial. Ne retragem la cazare. Ne întâlnim cu vecinii noștri mai în vârstă, pe care i-am cunoscut din prima zi și despre care am aflat că locuiesc aici, cu chirie, după ce le-a ars casa în întregime din cauza unui scurtcircuit la rețeaua electrică. Deși au trecut prin această experiență dramatică, totuși sunt mai tot timpul zâmbitori și binevoitori. O fi un mod specific grecilor de a trece atât de ușor peste un eveniment nefericit? Poate vom afla mai multe pe parcurs...

Luni, 8.08.2016

Ne trezim devreme, ca de obicei. După micul dejun, mergem la *dimarhío* (primărie). Sebastian se interesează de câteva cărți, monografiile ale zonei. O domnișoară de la un birou ne recomandă să ne interesăm la bibliotecă. Ne explică cum putem ajunge. La bibliotecă, văzând programul afișat, înțelegem că vom găsi deschis doar seara, de la 18.00 la 21.00. Sunăm la un număr de telefon afișat la intrarea în bibliotecă dar nu ne răspunde nimeni. La parterul clădirii se află sediul unui centru pentru copii. Deși sunt în vacanță, copiii vin aici pentru a petrece o parte din timpul liber. Vorbim cu doamna care lucrează aici. După ce plecăm, trag concluzia că femeile din Grecia, mai ales cele mai tinere, sunt foarte dezinvolve.

Ne hotărâm să mergem într-o localitate învecinată, la Filaktó, pentru a ne întâlni cu un domn despre care am aflat că este pasionat de arheologie, istorie, tradiții. Pentru că nu știam unde locuiește, ne oprim în centrul localității, la o *kafenío*. Deși era doar ora 9.00, erau deja sosiți câțiva clienți, desigur, bărbați. Salutăm și ne așezăm la o masă. Doamna care servește vine să ne ia comanda. Dorim să bem câte o cafea grecească. Știam că suntem „sub observație”, dar, spre deosebire de seara trecută, când am intrat noi în vorbă cu ei, întrebându-i ce fac, acum, nemaiîntrebând, s-a așternut cumva o liniște stânjenitoare. După ce ni se aduc cafelele și bineînțeles apa, unul dintre domni, mai tânăr, intră în vorbă cu noi. Sebastian le spune care este motivul venirii noastre, după care, în scurt timp, toată lumea de la terasă știe ce e cu noi acolo. După ce am epuizat subiectele de discuție și am terminat cafelele, ne pregătim să plătim, dar unul dintre domni, cel mai tânăr, ne spune că ne cinstește el. Un alt domn se oferă să ne conducă la domnul Vasilis, arheologul. Ne despărțim, mulțumindu-le. Ajungem la domnul Vasilis, care ne întâmpină bucuros și ne invită la biroul de lucru al dumnealui. În hol, ne oprim în fața unor rafturi pe care se află numeroase obiecte sau fragmente de piatră, ceramică, metal etc. Observ acolo fragmente de la fusele care aveau la bază o rotiță din piatră, pipe, fragmente de os, fragmente de

paftale, toate adunate din zona localității. Ne prezintă apoi fotografiile cu Ansamblul *Marița* (după numele râului Évros în spațiul bulgăresc) din localitate. Sunt sute de fotografii. Îmi spune că pot să fotografiez tot ce doresc. „It’s free” îmi spune în engleză zâmbind, precizându-ne că putem să comunicăm și în engleză, pentru că a fost și în America pentru un timp. Ne însoțește apoi în localitatea în care suntem cazați, pentru a ne ajuta în privința procurării unei cărți. Observăm faptul că este foarte cunoscut și respectat de către membrii comunității. Reușim să luăm legătura cu bibliotecarul și pe lângă cartea de care aveam nevoie, găsim și câteva albume cu port popular și tradiții din zona Traciei. Le putem împrumuta pe numele domnului Vasilis, urmând a le returna înainte de plecare. Revenim la Filaktó și domnul Vasilis ne conduce undeva în apropiere să vedem un arbore pietrificat, vechi de aproximativ treizeci de milioane de ani. Ne spune că a colaborat și cu profesori, specialiști din România. Îl conducem apoi acasă și se grăbește să mai caute, spre a ne oferi câteva albume despre traci. Ne despărțim apoi, mulțumindu-i. După-amiază am rămas acasă să fotografiez albumele. Istovitor... sunt sute de pagini. Spre seară mă pregătesc să ies și eu la o plimbare cu Sebastian. Între timp el a mai mers la *kafenio* să mai vorbească cu bărbații de acolo. Îmi spune că atunci când nu sunt și eu prezentă mai vorbesc, așa, fără reținere în unele privințe. La *kafetéri*-ile din centru sunt mai puțini clienți decât în celelalte zile, când era *week-end*. Rămânem la terasa unei *kafetării* și mâncăm câte o plăcintă – una cu brânză și cealaltă cu cremă de vanilie și scorțișoară. Plăcinta îmi amintește de *bugáta* pe care o mâncam cu atâta nerăbdare la Axiúpoli, în Kilkís. După ce mai facem o plimbare mergem acasă la un alt domn, recomandat de cunoștința noastră de la Provatónas. Sebastian obține cartea îndelung căutată. Ne oprim apoi puțin la biserică. În fiecare seară, câteva femei merg la paraclisul Maici Domnului. Intrăm și ne închinăm. Cântările sunt deosebit de frumoase, puse în valoare și de acustica impecabilă a bisericii. La un moment dat preotul începe să cădească iar enoriașele se îndreaptă spre preot, fără să-și părească locurile, cu multă evlavie, aplecându-se cu mâna dreaptă la piept și făcându-și cruce. Când ne pregătim să ieșim, o întâlnesc pe o doamnă cu care ne-am cunoscut. Ne salută bucuroasă. Ne îndreptăm spre cazare și mai rămânem puțin la terasa din apropiere. Ne așezăm lângă bătrânul care ne arătase cu o seară înainte uneltele de pescuit. Pentru că aflasem că a doua zi va fi *pazári* (târg), îl rog pe Sebastian să îl întrebe pe interlocutorul nostru la ce oră va începe și care este locul. Îl mai întreb dacă există crescătorie de pește în apropiere și îmi răspunde că nu. Aflăm că Évrosul este destul de adânc, aproximativ cinci metri, iar când apa nu este foarte mare adâncimea medie este de circa 1-2 metri. Îl mai întreb de berze – *lelékia* sau *pélarghos*, și aflăm că ele se pregătesc de plecare, și mai vin la primăvară. Berzele sosesc primele, și pleacă tot primele. Întreb de ce cloncăne, dar nu știe. Ne spune că și în timpul nopții fac așa. Iar eu credeam

că ar fi vorba de un ritual nupțial. De la berze ajungem la mărțișor, a cărui denumire nu am aflat-o încă (dacă există). Aflăm că înainte de a veni berzele, femeile pun copiilor câte un șnur alb și roșu la mână. După un timp îl leagă la un pom pentru a-l lua barza. Îi spunem că în România se zice că bebelușii sunt aduși de barză. Râde și ne spune că aici nu există credința aceasta. Îl mai întreb de unde fac rost de uneltele de pescuit și ne spune că de la turci sau de la Alexandrupoli, de la magazinele specializate. Înainte erau localnici care confecționau unelte, dar acum nu mai lucrează nimeni. Întreb dacă mai au femeile covoare, ștergere, mai vechi, și îmi răspunde că este posibil să mai aibă câte ceva. Ne planificăm ca seara următoare să vorbim și cu femeile, care făceau și acum *parée*, la fel ca și în seara precedentă. În concluzie, femeile, la fel ca și bărbații de la terasă se întâlnesc seara pentru a vorbi, a povesti. Cum *kunúpia* (tânțarii) nu ne mai dau pace, ne hotărâm să ne retragem. Aflăm că ora 21.00 ar fi ora la care încep să își facă apariția în număr foarte mare, până spre dimineață. Dacă bate vântul, sunt mai puțini.

Marti, 9.08.2016

Mergem la Provatónas. Afară este puțin înnorat. Vântul adie ca de obicei. Deja ne-am familiarizat cu el. Ne oprim la *kafenío* la Mariánthi și Mihalis, cunoștințele noastre. Ne întâmpină, și ne invită să luăm loc la masă. Ne întreabă dacă să ne servească cu o cafea. Răspundem afirmativ. A reținut că lui Sebastian îi place cafeaua *skéto* (fără zahăr) iar mie *métrio* (medie). Odată cu cafeaua și apa ne aduce și biscuiți. Apoi ne aduce și o plăcintă cu măslina. Biscuiții și plăcinta sunt, cum ar spune grecii, *pará páno* (în plus față de cafeaua servită de obicei doar cu apă). Deși mai erau clienți pe terasă afară, se așază puțin să mai vorbească cu noi. Ne întreabă ce am mai făcut, pe unde am mai fost și ne spune că a rezolvat cu cineva să ne dea o carte care i-ar fi fost de folos lui Sebastian. Între timp apare în cafenea și nepotul lui Mihalis, care a venit aici pentru a-i ajuta. Îi spunem că la ora 10.00 mergem la întâlnirea membrilor *silloghos*-ului (asociației) din localitate, unde am fost invitați de Dímitra, soția lui Triandáfilos, pe care i-am cunoscut duminica trecută în cafenea. După ce bem cafelele, Sebastian își exprimă intenția de a plăti consumația, dar Mariánthi refuză să accepte plata, spunându-ne că suntem prietenii lui Stéfanos de la Kavála și implicit prietenii lor. Mulțumim respectuos și ne îndreptăm spre sediul *silloghos*-ului. Între timp norii de dimineață s-au risipit și soarele începe să devină arzător. Ajungem la *silloghos* și intrăm odată cu prima doamnă venită. Facem cunoștință și ne invită să luăm loc. În încăpere sunt multe mese rotunde, scaune, două canapele, o mică amenajare pentru prepararea cafelei, o bibliotecă cu câteva cărți. Legătura cu tradiția este pusă în evidență prin

intermediul a câtorva vase din cupru pentru gătit, o *tapsí*, câteva piese componente ale războiului de țesut și două păpuși îmbrăcate asemănător portului specific zonei. Pereții încăperii sunt acoperiți cu numeroase fotografii care reflectă participarea *sillogos*-ului la festivaluri sau excursii, altele ilustrează portul popular. Pe peretele de lângă intrare se află un tablou cu imaginea bisericii Aghiá Sofiá din Constantinúpoli. Ca impresie păstrată în urma deplasării la Constantinúpoli și împrejurimile acestuia, doamnele ne spun că totul este grecesc. Întrebând despre tradițiile din zonă aflăm câte ceva despre tradiția mărtișorului. *Marténița* (se confirmă ceea ce am aflat la Tiheró): la 1 martie li se leagă copiilor șnur din fir roșu și alb, la mână, care este purtat un timp, apoi este lăsat pe o piatră, la streășina casei sau pe ramurile unui pom pentru a-l lua barza (denumită aici *pélarghos*, la Tiheró, *leléki*).

La întâlnire au venit opt membre ale *silloghos*-ului. Președinta *silloghos*-ului pregătește cafea pentru fiecare, câte un pahar cu apă, biscuiți. Sebastian întreabă câte ceva pentru a mai lămuri câteva dintre temele sale de cercetare. La un moment dat, una dintre doamne începe să ne cânte un cântec de origine bulgărească. Deși se apropie de optzeci de ani, cântă foarte frumos. Suntem serviți de doamna Dímitra (președinta *silloghos*-ului) cu o prăjitură cu blat din biscuiți, jeleu și cremă. Face cinste pentru că astăzi este ziua de naștere a soțului ei.

Observ faptul că în exprimarea curentă a grecilor, mai ales a doamnelor, se folosesc numeroase diminutive și cuvinte care au rolul de a exprima dragălașenia și afecțiunea pentru cineva: *kúkla mu* („păpușa mea”), *pedí mu* („copilul meu”), *kopéla mu* („fata mea”), *aghápi mu* („iubirea mea”), *aghóri mu* („băiatul meu”), *kaló pedí* („copil bun”), *koríți mu* („fetița mea”)... Această observație este valabilă cam pentru majoritatea zonelor în care am fost până acum (Pélla, Kilkís, Évros).

Membrele *silloghos*-ului se întâlnesc în fiecare zi de marți, și este un *silloghos* al femeilor. Pentru întâlnirea de astăzi, aproape fiecare doamnă a adus câte ceva (în principal dulciuri) pentru servit. Întrebăm de costume tradiționale și ne spun că nu prea se mai găsesc, le-au dat pe mai nimic, uneori chiar s-au înmormântat cu ele. Aflăm că la Souflí se continuă o veche tradiție a creșterii viermilor de mătase și prelucrării firului de mătase naturală. Pe unul dintre pereții încăperii se poate vedea un tablou realizat din gogoșile viermilor de mătase. O altă doamnă, care se pregătește să plece scuzându-se că nu mai poate rămâne, a adus pentru a ne servi *kerásmata* (ciocolățele) pentru că pe soțul ei îl cheamă Triandáfilos. O rog să mai rămână puțin pentru a face o fotografie cu celelalte doamne. Primește docilă rugămintea mea. Alte două doamne se îndreaptă spre bucătărioară și încep să spele vasele folosite pentru servitul dulciurilor. Între timp, le rog pe femei să ne interpreteze câteva dintre cântecele pe care le cunosc. Dímitra și *kiría* Hrisúla ne

cântă trei cântece pe care le-am înregistrat. Mă roagă apoi să redau înregistrarea pentru a asculta piesele înregistrate. Fotografiez obiectele tradiționale, apoi ne pregătim de plecare. Le mulțumim mult pentru tot și le îmbrățișez pe fiecare. Sunt bucuroase și chiar impresionate de gestul meu. Ne despărțim cu speranța că poate ne vom revedea anul viitor.

Ne îndreptăm spre Tiheró. Mergem acasă să mâncăm. Mi-a rămas gândul la pepenii galbeni pe care i-am văzut de vânzare în centrul localității. Mă hotărâsc să merg să cumpăr unul. La întoarcere, mă întâlnesc cu un domn la care fuseserăm cu o seară înainte. Îl cheamă Kóstas și este de etnie albaneză (*arvanítis*). Strămoșii lui s-au stabilit aici cu mulți ani în urmă. Îmi vorbește în greacă și înțeleg că ne invită diseară în *platía* (în piață) la o terasă, la ora 20.00. Îi promit că vom veni. Acasă îi transmit mesajul lui Sebastian, cu rezerva că nu știu sigur dacă am înțeles bine, având în vedere cunoștințele minimale pe care le am în ceea ce privește conversația în limba neogreacă. Pe seară ieșim iar în centru. Cum drumul ne conduce pe lângă terasa cu bătrânii (vecinii noștri) cu care am mai vorbit, ne apropiem de o masă și mai vorbim cu unul dintre bătrânii pe care îi cunoșteam. Sebastian îi spusese că aș dori să mai fotografiez barca pe care am văzut-o cu o seară înainte și să număr crivacele. Îmi spune că, desigur, pot să merg. Barca era construită din lemn și avea unsprezece crivace. Este cumpărată dintr-o localitate învecinată, unde se mai construiesc încă. În Tiheró nu se mai construiesc bărci de ceva timp. Mergem în *platía* pentru a ne întâlni cu Kóstas. Se făcuse deja ora 20.15 iar Kóstas nu a apărut. Sebastian se gândea că probabil nu am înțeles eu bine. Ne hotărâm să ne mai plimbăm și îl vedem pe fratele lui Kóstas. Lucra în centru, la un birou de asigurări. Îl rog pe Sebastian să îl întrebe dacă îl poate contacta pe Kóstas pentru a lămuri situația. Ne spune că de obicei fratele lui iese dimineața la cafea la terasa lui Petros și seara lângă pizzeria din *platía*. Ne recomandă să îl mai așteptăm, se poate să mai întârzie deplasându-se mai greu după anumite probleme de sănătate. Ne întoarcem în *platía* și îl așteptăm. După un timp îl observ pe Kóstas. Mă bucur să îl văd, cu atât mai mult cu cât apăreau semne de îndoială că aș fi înțeles corect mesajul lui. Ne salutăm și ne invită să luăm loc la masa unei terase. Referindu-se la faptul că a întârziat, îi confirmă lui Sebastian că eu am înțeles bine mesajul lui, dar el este cel care una a vorbit și alta a făcut. Deși era ora 21.00, Kóstas comandă pentru el un *ness-frapé* și apă. Eu și Sebastian comandăm câte un suc. În *platía* erau câteva familii tinere cu copii. Atmosfera era destul de animată la această oră. Țânțarii (*kunúpia*) începeau să își facă simțită prezența. Erau foarte mulți și extrem de agresivi. Aproape fiecare dintre noi se scărpină și se palmuiea determinând o neliniște generalizată. Încercarea unor vecini de masă de a îndepărta țânțarii prin folosirea unor produse fumigene s-a dovedit a fi inutilă. Din când în când, Sebastian mă întreba dacă înțeleg ceea ce vorbește cu

Kóstas. Îl asigur că nu este nicio problemă, nu trebuie să îmi traducă pentru că momentan am altă preocupare – să mă apăr de țăntari. Spre deosebire de alte zone centrale ale localităților din prefectura Kilkís, unde piața era dominată de un arbore (platan) bătrân, aici, deși sunt platani, aceștia au dimensiuni reduse. Piața este dominată în schimb de cuibul unor berze, aflat în vârful unui vechi stâlp de lemn pentru susținerea rețelei electrice. Din când în când încep să scoată anumite sunete emise prin bătaia ritmică a ciocului, sunete pe care le auziserăm și în serile anterioare. Îl întreb pe Kóstas dacă știe de ce se manifestă berzele în acest mod și îmi spune că ar fi ceva în legătură cu puii lor, care între timp au crescut. Kóstas este de origine albaneză. Strămoșii lui s-au stabilit aici cu mult timp în urmă. Kóstas spune că statul elen nu recunoaște etniile din Grecia, și la fel s-a întâmplat și cu albanezii veniți în zonă într-un număr destul de mare, ca zidari. S-au stabilit aici, pe partea dreaptă a râului Évros după 1922. Majoritatea ar fi albanezi. În jurul localității ar mai fi și sarakațani și vlahi, dar care nu comunică între ei, deși ar fi destul de apropiați din punct de vedere etnic. La masa noastră vine și un prieten de-al lui Kóstas, *kírios* Petros, și el de origine albaneză. Este proprietarul unei cafenele moderne din centrul localității. Are și o colecție de instrumente tradiționale vechi, la care ține foarte mult, pe care ne invită să o vedem.

Kóstas ne propune să mergem la terasa pizzeriei alăturate, deși este destul de târziu, aproximativ ora 22.00. Pentru greci, invitația de acest gen înseamnă cinste (*filoxenia*, *kérasma*).

În *platia*, deși a rămas mai puțină lume, observ că majoritatea s-au așezat la mese, la pizzerie, sau oricum pentru a mânca ceva. În România asta ar fi fost de obicei ora de retragere. Deși ne întreabă ce dorim să mâncăm, îl lăsăm pe el să aleagă pentru că știe mai bine ceea ce se poate servi aici. Domnișoara care servea a preluat comanda și în scurt timp a început să pregătească masa. Așterne o față de masă de unică folosință, din hârtie, așa cum am văzut mai peste tot în *Ellada*. Aduce țipuro și apă rece. Cinstim cu tradiționalul *stin 'ia mas* („în sănătatea noastră”). În scurt timp sunt aduse și celelalte produse comandate. Sunt gustoase. Discuția continuă. Vorbim despre istoria populației din zonă. Pe la ora 23.00, ne retragem, mulțumindu-i lui Kóstas pentru mâncare și pentru *parée* (companie).

Mergem împreună cu Petros să vedem colecția de instrumente muzicale vechi. Intrăm în cea mai mare și mai elegantă cafenea din centru. Este destul de animată la această oră. Facem cunoștință cu soția lui Petros, o doamnă destul de tânără. Ne exprimăm reciproc bucuria cu *hárika polí*. Suntem conduși apoi de Petros la etajul clădirii, însoțiți fiind de Harúla, cățelușa lui. Intrăm într-un *living* imens, somptuos. Într-un colț special amenajat al încăperii vedem instrumente de diferite vârste și din diferite zone. Ne face o demonstrație la câteva dintre ele.

Constatăm că are și o voce bună. Ne invită să rămânem la o cafea. Îi mulțumim și îi spunem că vom veni a doua zi, pentru că suntem puțin obosiți.

Miercuri, 10.08.2016

Este ora 8.30. Mă trezesc nerăbdătoare să merg la *pazári* (târg). Astfel de târguri se organizează săptămânal în multe localități ale Greciei. Stilul de manifestare al cumpărătorilor, dar mai ales al vânzătorilor este destul de diferit față de cel din România. Relația dintre vânzător și cumpărător pare a fi una deschisă, exprimată în primul rând prin prețul practicat de comercianți, mult mai accesibil decât cel din magazinele de profil. Comercianții, mai ales atunci când sunt și producători, își manifestă adeseori generozitatea prin invitația de a degusta produsele, pentru a te convinge de calitatea lor sau chiar prin oferirea unor *bonus*-uri. Iar cel mai pitoresc aspect ar fi acela creat de vocile îmbietoare ale vânzătorilor care permanent își fac reclamă mărfii, folosind adeseori formule diminutive: *kúkla mu, aghóri mu, pedí mou...*

Nu mai am răbdare și mă îndrept singură spre *pazári*, pentru a cumpăra pește pescuit din Évros. Organizat în apropierea zonei centrale, târgul este puțin mai mic decât cel cu care eram obișnuită la Axiúpoli (în prefectura Kilkís). Un localnic pe care îl cunoșteam remarcă faptul că este puțină lume astăzi la *pazári*. La standuri se găsesc produse diverse: articole de menaj, articole vestimentare, produse alimentare, dulciuri, mirodenii, vase, fructe, legume și tot felul de alte mărunțișuri, chiar și *kobolöi* (nelipsiți din recuzita grecilor de genul masculin). La o margine a târgului găsesc și standul cu pește. Pescarul vinde *ghulianós* (somm). Întreb de unde provine peștele și vânzătorul îmi spune că este din *potámi* (din râu). Alături mai este un stand cu pește, cu specii care se vând frecvent în *Ellada*. Revin la pescar și mă hotărâsc să cumpăr, deși mi se pare că este destul de scump – șapte euro kilogramul. Dar dorința de a-l gusta a fost mai puternică. Întreb dacă pot să fac o fotografie la stand, improvizat în remorca unei mașini. Cei de față sunt de acord. Îmi atrage atenția și standul cu mirodenii. Culori și arome te îmbie să cumperi. Este pentru prima dată când văd atât de multe mirodenii. Între timp a ajuns și Sebastian. În *pazári* ne întâlnim cu mulți dintre localnicii pe care i-am cunoscut în zilele anterioare, ne salutăm și schimbăm impresii. Mulți dintre ei, chiar dacă nu cumpără, privesc, se plimbă. Un interes mai mare pentru produse manifestă femeile. Pentru ele, spre deosebire de bărbați, ținta pare a fi mult mai clară: să se aprovizioneze. După ce au trecut prin *pazári*, majoritatea, indiferent de gen, se opresc la cafea. În centru este multă animație, deși este doar ora 9.30. Mă opresc la o florărie la care am mai fost și cu o zi înainte, interesată fiind de achiziționarea unei plante în ghiveci. Din păcate nu erau

altele noi față de cele din ziua precedentă. Doamna de la florărie m-a recunoscut și m-a abordat cu amabilitate. Îmi spune că mâine vor mai primi flori. Îi spun că, din păcate, noi vom pleca a doua zi dimineată. Îi mulțumesc, și doamna îmi spune că dacă suntem interesați, la o terasă învecinată este un domn care este pasionat de istorie și probabil va fi încântat să vorbească cu noi. Îi promit că îi voi transmite lui Sebastian, mulțumindu-i totodată. Trecând pe lângă o terasă mă salut cu un localnic cunoscut. După un schimb de cuvinte amabile, îi întreb pe cei de la masă dacă pot să îi fotografiez. Primesc bucuroși și mă întreabă unde va merge poza. Le spun că în România. Observ că doi dintre ei aveau *koboloi*. Îi rog să îmi permită să le fac o fotografie în care să se vadă și *koboloi*. Primesc propunerea parcă puțin jenați, după care zâmbesc. Unul dintre ei îmi spune că a fost în România și mă întreabă cum se spune la *horió* în română. Îi spun că „sat” și apoi începe să numere în română unu, doi, trei, patru, continuând apoi în italiană și pe la unsprezece revenind la română. Zâmbesc. Le mulțumesc și îi salut. Între timp, Sebastian se așezase la o terasă, la terasa lui Petros, și comandase o cafea. Mă așez și optez și eu pentru o cafea. Se apropie de masa noastră un domn și ne întreabă dacă poate să ia loc. Facem cunoștință. Era domnul profesor de istorie despre care am vorbit cu doamna de la florărie. Ne invită, dacă dorim, să mergem până la el acasă, într-un sat învecinat, Thimariá, aflat la trei kilometri de Tihéro. Sebastian îi promite însă că îl vom vizita dacă vom reveni anul viitor. În timp ce Sebastian povestește cu domnul profesor, iar oboseala începe să își spună cuvântul pentru a mai urmări atent conversația, îmi savurez în liniște cafeaua. Era parcă mai aromată decât cele pe care le băusem și în plus era aseasonată și cu două fursecuri, aducând astfel un plus de energie și savoare. Observam persoanele de la celelalte mese învecinate. Erau destul de multe doamne, ieșite probabil la *pazári*, care s-au oprit să se răcorească cu un *frapé*, un suc sau o cafea. Hotărâm să ne retragem. Ne luăm la revedere de la domnul profesor de istorie, mulțumindu-i pentru că între timp am aflat că ne-a cinstit.

După amiază mergem la domnul Vasilis, la Filaktó, pentru a-i înapoia albumele pe care ni le-a împrumutat și a ne lua la revedere. Insistă să intrăm puțin în casă, pentru a ne mai răcori. Facem cunoștință și cu soția dumnealui. Ne așezăm pe canapele în jurul unei mese, care îmbia parcă la discuții. Dar ne grăbim. Trebuie să ne pregătim pentru plecare. Observ pe mesele din cameră două *pefêtes* (ștergare) cu broderie lucrată manual. Întrebăm cine le-a lucrat. Doamna ne spune că sunt lucrate de dumneaei, după modele dintr-un album. Capetele ștergarului sunt croșetate, iar pânza este cumpărată. Întreb dacă au și costume tradiționale. Domnul o roagă pe soția sa să ne arate costumul. Dintr-o valiză scot un costum inspirat după modelele mai vechi specifice zonei, care a fost lucrat de sora domnului Vasilis, pe care le fotografiez. Le mulțumim

pentru tot și ne despărțim și de domnul Vasilis, care ne conduce și ne urmărește cu privirea pentru un timp. Ne îndreptăm spre Provatonas pentru a ne lua la revedere de la Mariánthi și Mihalis. Ne întâmpină domnul Mihalis și ne invită în casa răcoroasă cu miros de prăjituri proaspăt coapte. Este o atmosferă foarte plăcută. Suntem serviți cu apă rece și chec. Cât timp domnul Mihalis vorbește cu Sebastian, doamna mă invită în camera de vizavi, la bucătărie, pentru a o ajuta la prepararea unor clătite. Foile de clătite coapte sunt use cu unt și apoi cu miere de albine. Le gustăm, sunt foarte bune. Apoi *kirios* (domnul) Mihalis ne cântă la buzuki. A învățat mai mult singur și ne spune că de regulă nu duce piesele până la capăt. Le spunem că ne pregătim de plecare și ne propun să facem câteva fotografii. Ne bucurăm, mai ales că și noi am fi dorit să avem câteva amintiri cu dumnealor. Ne luăm la revedere, mulțumindu-le mult pentru ajutor și pentru ospitalitate. Revenim la Tiheró și amânăm pregătirea bagajelor după ce mai facem o mică plimbare prin centrul localității. În dreptul unei cafenele, un localnic, Dimítris, ne invită la o bere. Era singur la masă. La o masă învecinată era așezat unul dintre vecinii noștri, care ne oferise în zilele trecute un pepene din producția proprie. Era acompaniat la masă de un prieten. Ne așezăm, iar Dimítris mai comandă o bere însoțită de o farfuriuță cu feliuțe de cașcaval. Povestește cu Sebastian despre localnici și despre istoria localității. Întreb de ce obișnuiesc grecii să iasă la terasă. Îmi spune că pentru el, care are un atelier de prelucrare a lemnului, mobilă și termopan, este o posibilitate de a se mai întâlni cu oamenii și de a mai primi comezi. Îl întreb care ar fi motivația celor care nu au un astfel de atelier, ei de ce ies? Îmi spune că să se mai întâlnească cu ceilalți, să mai povestească, să mai treacă timpul. Despre căsnicie consideră că este o asociație: bărbatul câștigă bani, iar femeia îi cheltuie cu sacul. Spune că alături de el muncesc și copiii lui. Din nefericire se apropie ora 21.00 și atacul țăntarilor este imposibil de a fi contracarat. Fiecare se apără cum poate. La un moment dat sunt de-a dreptul copleșită și mă refugiez la baie pentru câteva minute. Erau extrem de agresivi. Mă întreb de ce nu iau măsuri și se lasă chinuiți de țăntari. Fiind client fidel, Dimítris și-a permis să îl roage pe băiatul care servește să îi aducă pe lângă bere și cașcaval. Se gândește că el muncește foarte mult pentru un euro și jumătate, în timp ce proprietarul cafenelei ia berea cu 60-80 de *leptá* (centi) și o vinde cu 2,50 euro, așa că îi cere și cașcaval. Spune că nu îi place să bea fără să mănânce ceva. Sebastian îi spune că a observat că nu se obișnuiește aici să se servească *mezé*. Dimítris îi spune că aici vor să mănânce bine, nu doar așa, să se amăgească cu un *mezé*. Cu timpul declarăm pierdută lupta cu țăntarii, iar berea se apropie de sfârșit. Îi mulțumim prietenului nostru, și ne despărțim cu speranța că ne vom revedea anul viitor.

Joi, 11.08.2016

Ne trezim devreme. Urmează un drum lung, cu trei puncte de destinație: Alexandrúpoli, Kavála, Ouranúpoli. În drum spre Alexandrúpoli ne oprim la Ántheia pentru a cumpăra o carte despre traci, de la președintele *silloghos*-ului de aici. Este și proprietarul unei *kafenio* la care mergem pentru a-l întâlni. Facem cunoștință și luăm loc pentru a bea cafea, până când domnul Nikoláos Desídís ne aduce cartea de la sediul *silloghos*-ului. Alături, la celelalte mese mai sunt câțiva localnici, unii îmbrăcați de ieșit la *kafenio*, alții pregătiți să meargă cu utilajele pentru munca agricolă sau pentru alte treburi de sezon. Aflăm că *silloghos*-ul de aici a fost în România la un festival, iar la un *panighiri* (sărbătoarea hramului bisericii) a venit și un ansamblu din România. Sebastian îi plătește cartea iar pentru cafea, *kirios* Desídís ne spune că este cinste din partea lui. Pornim la drum către Alexandrúpoli. Un oraș frumos, situat la malul Mării Egee. Străzile centrale abundă de magazine cu vitrine atrăgătoare. Ne îndreptăm spre Muzeul Etnologic al Traciei. Deși este ora de deschidere, nu pare a fi nimeni la muzeu. Ne hotărâm să facem o plimbare prin împrejurimi, cu gândul de a reveni puțin mai târziu. Marea era foarte aproape. Ajunși în port, vânzătorii de pește te îmbie să cumperi. Sunt multe specii de pește, ținute în cutii, pe un strat gros de gheață. Facem câteva fotografii, inclusiv cu farul. La întoarcere observ două magazine cu suveniruri. Fiind puțin cam devreme, era închis. O doamnă ne spune că în cinci minute se va deschide. Nu mai putem rămâne. Revenim la muzeu. Aici, intrăm parcă într-o altă lume, o lume de demult, cu o identitate bine conturată. Ne atrag atenția numeroase și valoroase piese de port popular, obiecte de uz casnic, obiecte de ritual. În fiecare încăpere aproape, pe o plasmă, vizitatorul poate vedea modul cum se realizează un instrument muzical, cum se face pâinea după rețetele tradiționale. Costume pe care le văzusem în urmă cu câteva zile în albumele pe care le-am fotografiat, mă impresionează văzându-le aici în realitate. Toate ilustrau diferite etnii care au conviețuit de-a lungul timpului în zonă. Un costum de mireasă îmi atrage atenția în mod deosebit. Păcat că nu putem să stăm mai mult. Mă mulțumesc deocamdată cu fotografiile pe care le-am făcut din acele albume. Ne întâmpină un muzeograf, iar după ce Sebastian i-a spus câteva cuvinte despre scopul vizitei noastre, ne invită într-o sală unde se poate servi o cafea, unde aveai posibilitatea să citești, să reflectezi, să adresezi întrebări, să cumperi suveniruri, să te minunezi de podoabele realizate ca replici ale unor piese tradiționale autentice. Îmi plac mult, dar sunt mult prea scumpe pentru mine. Rămăsesem cu gândul la cele două magazine cu suveniruri. Sebastian rămâne să mai vorbească cu domnul muzeograf, așa încât eu mă îndrept spre magazinele cu suveniruri. Am noroc, le găsesc deschise pe amândouă. Nu știu la ce să mă uit mai

repede și mai atent. Foarte multe lucruri de calitate lucrate manual: *pețétes* (ștergare) din borangic cu broderie, țesute la Souflí. Cumpăr un ștergar. Este deosebit. Și prețul este destul de convenabil. Doamna vânzătoare acceptă propunerea mea de a-l achiziționa cu o mică reducere, de la 15, la 13 euro. Îl ambalează frumos într-o pungă elegantă. Merg și la magazinul alăturat. Văd cercei lucrați din pietre și gogoși de la viermii de mătase (5 euro). Vânzătorul, un domn de această dată, ambalează produsele cu mare grijă în pungi elegante. Plătesc, mulțumesc și mă îndrept spre ușă, dar vânzătorul mă strigă spunându-mi că trebuie să îmi dea bonul. După ce mi-l înmânează îmi spune că acum am terminat și totul este perfect. Îmi mulțumește politicoș. Îi mulțumesc și eu și mă îndrept spre muzeu, cu speranța că escapada mea nu a durat prea mult. Plecăm spre Kavála.

